VAKE
Vahvan kestävyyden metsäpalvelut

KONEEN SÄÄTIÖ
Metsän puolella

Versio 3.1 (4.11.2026)

Viittausohje:

Takala, T., Rovamo, M., Holopainen, J., Laakkonen, A., Lauronen, J.-P., Lindberg, H., Pahkasalo, M., Pasanen, H., Pietarinen, A., Rusanen, K., Tikkanen, J., Vauhkonen, J. 2026: Vahvan kestävyyden metsäsuunnittelun periaatteet ja ohjeistus. Versio 3.1 (4.11.2026).

Vahvan kestävyyden metsäsuunnittelun (VaKe) periaatteita ja lähtökohtia

Kuten kaikessa metsäsuunnittelussa, myös VaKe-suunnittelussa on omat arvolähtökohtansa ja periaatteensa, jotka suunnittelua soveltavan on hyvä tuntea.

1. Kestävyyslähtökohdat

Kuva 1. Perinteisessä monitavoitteisessa metsäsuunnittelussa sovitetaan yhteen ekologisia, sosiaalisia ja taloudellisia metsien käytön tavoitteita. Luonnon huomioiminen on yksi tavoite muiden joukossa. Vahvan kestävyyden metsäsuunnittelussa luonnon huomioiminen määrittää metsien käytön reunaehdot, jonka sisällä pohditaan sosiaalisia ja taloudellisia tavoitteita metsien käytölle.

- **Vahva kestävyys:** VaKe-suunnittelu perustuu vahvan kestävyyden ajattelutapaan (Pearce ym., 1990; Ayres 2001; Neumayer 2013). Siinä kaikkea ihmisen toimintaa (myös metsätaloutta) tarkastellaan luonnon asettamissa rajoissa, jotta luonnon tarjoamat välttämättömät resurssit säilyvät myös tuleville sukupolville sekä luonnon itsensä tarpeisiin.
- **Monilajinen oikeudenmukaisuus:** Hahmotamme metsien käytön kestävyyttä erityisesti taantuvan metsälajiston tarpeiden, siis luontokadon ja sen pysäyttämisen kautta. Kestävä metsien käyttö parantaa uhanalaisten ja silmälläpidettävien lajien elinmahdollisuuksia ja estää näin lajien ja paikallispopulaatioiden sukupuuttoja. Sukupuuttojen estäminen on VaKe-suunnittelussa se ekologinen reunaehto (Kuva 1), jonka sisällä metsien käsittelyä suunnitellaan. Luontokadon pysäyttämistoimet hillitsevät hyvin myös ilmastonmuutosta sekä metsätalouden haitallisia vesistö- ja sosiaalisia vaikutuksia (Lintunen ym. 2026).
- **Kestävyysmurros:** Metsälajeja huomioiva näkökulma johtaa väistämättä siihen johtopäätökseen, että suomalaista metsien käyttöä on tarvetta muuttaa kestävämmäksi. Kukaan ei pysty määrittelemään, mitä yksittäisen metsänomistajan tulisi tarkalleen tehdä, jotta maamme metsien luontokato pysähtyisi. Tarvittavan muutoksen mittakaava ja suunta tiedetään kuitenkin hyvin: metsämaisemaan tarvitaan merkittävästi lisää metsätalouden ulkopuolisia alueita, vanhoja metsiä ja monimuotoisempia talousmetsiä. VaKe-suunnittelun tarkoituksena on auttaa metsänomistajaa pohtimaan omaa asemaansa ja omia mahdollisuuksiaan tässä muutoksessa. Jokainen metsänomistaja voi luoda parempaa tulevaisuutta luonnolle ja ihmiselle.
- **Metsänomistajan luontosuhde ja oppiminen:** Laji- ja luontonäkökulman myötä VaKe-suunnittelu pyrkii rakentamaan uudenlaista, kunnioittavampaa suhdetta ihmisen ja metsälajien välille. Suunnittelu auttaa metsänomistajaa jäsentämään omaa luonto- ja metsäsuhdettaan, oppimaan luonnosta sekä tekemään näiden perusteella luonnon tilaa parantavia päätöksiä. Suunnitelma vaihtelee tilan luonnon ominaispiirteiden sekä metsänomistajan arvojen, tavoitteiden ja tarpeiden mukaan. Tällaisena VaKe-suunnittelu perustuu metsänomistajan ja metsäammattilaisen haluun parantaa luonnon tilaa, kun suunnittelupalvelu johdattaa oikeiden kysymysten äärelle.

- **Tilatason kestävyys:** Kun VaKe-suunnittelussa ei pakoteta samaa luonnon huomioimisen mallia tai tasoa kaikille metsänomistajille, voi tuotettu suunnitelma vastata luontokatoon voimakkaammin tai heikommin. Tämä mahdollistaa luonnon huomioimisessa toisaalta varovaiset ensiaskeleet ja toisaalta hyvin vaikuttavat toimet riippuen metsänomistajasta. Oletuksena on, että tällä metsänomistajaan ja metsäammattilaiseen uskovalla lähestymistavalla saavutetaan luonnon kannalta kokonaisuutena parempi lopputulos, kuin jos kaikille tarjottaisiin samaa luonnon huomioimisen tasoa. VaKe-suunnittelun on joka tapauksessa tarkoitus tehdä selkeästi eroa tavanomaiseen suunnitteluun luonnon huomioimisessa. Lisäksi tarkoituksena on tehdä kaikki VaKe-suunnittelua käyttävät metsänomistajat tietoisiksi omasta luonnon huomioimisen tasostaan, myös silloin, jos uhanalaisen ja silmälläpidettävän lajien elinmahdollisuuksien parantaminen jää vielä vaatimattomaksi (eli ei vielä toimita ekologisten reunaehtojen sisällä, Kuva 1).

2. VaKe-suunnittelun soveltamisala

- **Kohderyhmä (metsänomistajat):** VaKe-suunnittelu on tarkoitettu niille metsänomistajille, joiden mielestä on tärkeää pohtia ja tavoitella nykyistä vahvempaa metsien käytön kestävyyttä. Potentiaalinen kohderyhmä on laaja, sillä valtaosalla suomalaisista metsänomistajista on kestävyystavoitteita (Takala ym. 2022). Metsiinsä hyvin perehtynyt metsänomistaja voi käyttää VaKe-ohjeistusta myös omatoimiseen metsien käytön suunnitteluun, mutta kannustamme erityisesti asiantuntijan ja metsänomistajan vuorovaikutteiseen suunnitteluun.
- **Kohderyhmä (palveluntarjoajat):** VaKe-suunnittelu on alun perin kehitetty täydentämään vakiintuneiden metsäpalveluntarjoajien palveluvalikoimaa, mutta sitä voi hyödyntää kuka tahansa. Luontoasiantuntemus yhdistettynä erilaisten metsänkäsittelymenetelmien osaamiseen tarjoaa hyvät lähtökohdat VaKe-suunnittelun tekemiseen.
- **Soveltaminen:** Tässä ohjeessa esiteltävä VaKe-suunnittelu voi toimia palveluna sellaisenaan tai siihen voidaan kytkeä vapaasti puustotunnusten ja talouden

laskentaa, simulointia ja optimointia. Puustomittaukset voi tehdään tarpeen mukaan riippuen esimerkiksi siitä, kuinka tuoretta ja laadukasta metsävaratietoa on saatavilla tai onko suunnitelmaa tarpeen käyttää tila-arviona. VaKe-suunnittelua voi tehdä myös toimenpidesuunnitteluna ilman puustomittauksia. Mitä tahansa nykyistä metsäsuunnittelupalvelua voidaan täydentää VaKe-suunnittelulla, mutta tällöin kannattaa huolehtia, ettei palvelusta tule kohtuuttoman raskas ja kallis. Tässä ohjeessa esiteltävää VaKe-suunnittelua pystyy tekemään myös avoimilla aineistoilla ja ohjelmistoilla. Kannustamme VaKe-suunnittelun periaatteiden ja ohjeiden soveltamiseen myös muissa neuvontapalveluissa kuin tilatason metsäsuunnittelussa. Kaikista nykyisistä neuvontapalveluista voi mitä luultavimmin tehdä myös vahvan kestävyyden version.

- **Vapaaehtoisuus:** Aivan kuten muutakaan metsäsuunnittelua, metsänomistajaa tai metsäammattilaista ei pakoteta tekemään VaKe-suunnittelua, eikä suunnitelma ole velvoittava. Kyse on metsänomistajan luontosuhteen ja siihen sopivan metsien käytön jäsentämisen apuvälineestä, joka täydentää metsäsuunnittelun työkalupakkia ja palveluvalikoimaa.

3. Käytännön suunnittelun periaatteita

- **Varovaisuusperiaate:** Kannustamme VaKe-suunnittelussa ajattelutapaan, jossa ei etsitä luonnon huomioimisen minimiä eikä jätetä luontoa huomioimatta puutteelliseen tietoon vedoten. Sen sijaan lähdetään rohkeasti ratkomaan aikamme ympäristöhaasteita tasolla, joka on ennemmin varmisteleva kuin liian alhainen – mietitään, mikä on hyvää, oikein ja metsänomistajalle mahdollista. Luonnon huomioimisen minimirajojen (laki, sertifiointi) sijaan tarjoamme VaKe-suunnittelussa muutamia ekologisesti perusteltuja tavoitetasoja.
- **Luonnon jälleenrakentaminen:** Metsien luontoarvoja on totuttu huomioimaan i) tunnistamalla arvokkaita kohteita ja rajaamalla nämä metsätalouden ulkopuolelle sekä ii) tekemällä luontotekoja hakkuiden yhteydessä (esim. säästöpuut, tekopökkelöt ja muu talousmetsien luonnonhoito). Molemmat huomioimisen tavat ovat tärkeitä, mutta ne eivät

keinoina riitä pysäyttämään luontokatoa. Kannustammekin VaKe-suunnittelussa pohtimaan isoa kuvaa: miten aivan tavallinen suomalainen talousmetsämaisema korjataan niin, että ihminen ja luonto voivat elää kestävästi rinnakkain. Samalla haluamme kannustaa ajattelemaan, että jokainen metsikkökuvio voi olla luonnolle tärkeä, jos ei nyt, niin viimeistään sadan vuoden päästä.

- **Luonnon huomioimisen perusperiaatteet:** Luontokadon pysäyttäminen edellyttää, että metsiä siirretään pois metsätalouskäytöstä, lisätään vanhojen talousmetsien määrää ja tehdään talousmetsistä nykyistä monipuolisempia. Jälkimmäisessä on pohjimmiltaan aina kyse ii) puulajiston monipuolistamisesta, ii) puiden kokovaihtelun lisäämisestä ja iii) puiden tiheysvaihtelun lisäämisestä.
- **Luovuus ja monipuolistaminen**: VaKe-suunnittelun tarkoituksena on monipuolistaa metsien käyttöä metsätilojen välillä sekä yksittäisen tilan sisällä. Kannustamme luovuuteen ja toimenpiteiden vaihteluun myös metsikkökuvioiden sisällä. Luonnon kannalta tulisi välttää kaikkea kaavamaisuutta sekä ajatuksissa että toteutuksissa, koska se tuottaa yksipuolisia metsiä.
- **Jatkuva vs. jaksollinen kasvatus:** VaKe-suunnittelu sallii sekä jaksollisen että jatkuvan kasvatuksen ja pyrkii pois näiden välisestä vastakkainasettelusta. Kannustamme pohtimaan tapauskohtaisesti ja luovasti puulajiston, puiden kokovaihtelun ja puiden tiheysvaihtelun lisäämisen keinoja. Jatkuvaan kasvatukseen liittyy paljon luonnolle hyviä käytäntöjä ja moni VaKe-suunnittelun toimenpide voidaan nähdä jatkuvan kasvatuksen toimenpiteenä, mutta VaKe-suunnittelussa kuvioita ei ole tarpeen luokitella jatkuvan tai jaksollisen kasvatuksen alle, ellei näin erikseen haluta tehdä.
- **VaKe-suunnittelu ja sertifiointi**
  Sertifiointikriteerit ovat luonnon huomioimisen minimirajoja, jotka johtavat helposti juuri tuon minimirajan toteuttamiseen. Metsänomistaja- ja metsätilakohtaisesti vaihtelevana VaKe-suunnitelmat eivät toteuta automaattisesti minkään sertifiointijärjestelmän ehtoja. Kriteerien toteutumista voi ja kannattaa kuitenkin pohtia osana VaKe-suunnittelua. Oletuksena esimerkiksi on, että VaKe-suunnitelma täyttää useimmiten helposti FSC-kriteerit.

VAKE
Vahvan kestävyyden metsäpalvelut

KONEEN SÄÄTIÖ
Metsän puolella

Lähteet

Ayres, R., Van Den Berrgh, J., Gowdy, J., Center for Environmental Philosophy, The University of North Texas, 2001. Strong versus Weak Sustainability: Economics, Natural Sciences, and Consilience. Environmental Ethics 23, 155–168. https://doi.org/10.5840/enviroethics200123225

Lintunen, J., Pihlainen, S. & Assmuth, A. (toim.) 2026. Katsaus toimiin ja ohjauskeinoihin metsien kestävyystavoitteiden saavuttamiseksi. Luonnonvara- ja biotalouden tutkimus 3/2026. Luonnonvarakeskus. Helsinki. 272 s. https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-419-149-4

Neumayer, E., 2013. Weak versus Strong Sustainability: Exploring the Limits of Two Opposing Paradigms, Fourth Edition. Edward Elgar Publishing. https://doi.org/10.4337/9781781007082

Pearce, D., Barbier, E., Markandya, A., 1990. Sustainable Development, 0 ed. Routledge. https://doi.org/10.4324/9781315070254

Takala, T., Brockhaus, M., Hujala, T., Tanskanen, M., Lehtinen, A., Tikkanen, J. & Toppinen, A. 2022: Discursive barriers to voluntary biodiversity conservation: The case of Finnish forest owners. Forest Policy and Economics 136: 102681. https://doi.org/10.1016/j.forpol.2021.102681